

Директива 2000/43/ЕО на Съвета

от 29 юни 2000 година

относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за създаване на Европейската общност, и по-специално член 13 от него,

като взе предвид предложението на Комисията [1],

като взе предвид становището на Европейския парламент [2],

като взе предвид становището на Икономическия и социален комитет [3],

като взе предвид становището на Комитета на регионите [4],

като има предвид, че:

(1) Договорът за Европейския съюз бележи нов етап в процеса на създаване на все по-тесен съюз между народите на Европа.

(2) В съответствие с член 6 от Договора за Европейския съюз, Европейският съюз е основан на принципите на свобода, демокрация, спазване на човешките права и основните свободи и върховенство на закона, принципи, които са общи за държавите-членки, и следва да спазва основните права, както са гарантирани от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, които са резултат от конституционните традиции, общи за държавите-членки, като основни принципи на правото на Общността.

(3) Правото на равенство пред закона и защита срещу дискриминация за всички лица представлява всеобщо право, признато от Всеобщата декларация за правата на човека, Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, Международната конвенция за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация, Пактовете на ООН за граждански и политически права и за икономически, социални и културни права, Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи, които всички държави-членки са подписали.

(4) Важно е да се уважават тези основни права и свободи, включително правото на сдружаване. Също така е важно, в контекста на достъпа и предоставянето на стоки и услуги, да се спазва защитата на личния и семейния живот и транзакциите, които се извършват в този контекст.

(5) Европейският парламент прие множество резолюции за борба срещу расизма в Европейския съюз.

(6) Европейският съюз отхвърля всички теории, които се опитват да определят съществуването на отделни човешки раси. Употребата на термина "раса" в тази директива не означава приемането на такива теории.

(7) Европейският съвет в Тампере на 15 и 16 октомври 1999 г. прикани Комисията да представи възможно най-бързо предложения за прилагане на член 13 от Договора за ЕО за борба срещу расизма и ксенофобията.

(8) Насоките за заетостта 2000 г., одобрени от Европейския съвет в Хелзинки на 10 и 11 декември 1999 г., подчертават необходимостта от насърчаване създаването на пазар на труда, благоприятстващ социалното приобщаване, чрез формулиране на последователен пакет от политики, насочени към борбата срещу дискриминацията по отношение на групи като етнически малцинства.

(9) Дискриминацията, основана на расов признак или на етнически произход, може да попречи на постигането на целите на Договора за Европейския съюз, по-специално на достигането на високо равнище на заетост и социална закрила, повишаването на жизнения стандарт и качеството на живота, икономическото и социално сближаване и солидарност. Тя също може да попречи на постигането на целта за превръщане на Европейския съюз в пространство на свобода, сигурност и справедливост.

(10) Комисията представи съобщение за расизма, ксенофобията и антисемитизма през декември 1995 г.

(11) Съветът прие на 15 юли 1996 г. Съвместно действие (96/443/ПВР) относно дейност за борба срещу расизма и ксенофобията [5], чрез които държавите-членки се задължават да осигурят ефективно правно сътрудничество по отношение на нарушенията, основани на расистко или ксенофобско поведение.

(12) За да се осигури развитието на демократични и толерантни общества, които позволяват участието на всички лица независимо от тяхната раса или етнически произход, конкретната дейност в областта на дискриминацията, основана на расов признак или етнически произход, трябва да надхвърля достъп до дейности за наети лица и лица на свободна практика и да обхваща такива области като образование, социална закрила, включително социално осигуряване и здравеопазване, социални помощи и достъп до и предоставяне на стоки и услуги.

(13) За тази цел всяка пряка или непряка дискриминация, основана на расов признак или на етнически произход в областите, обхванати от настоящата директива, трябва да бъде забранена в Общността. Тази забрана за дискриминация също трябва да се прилага към граждани от трети страни, но не обхваща различията в третирането, основани на националност и не засяга разпоредбите, които регламентират влизането и постоянното пребиваване на граждани на трети страни и техният достъп до трудова заетост и упражняване на занятие.

(14) При прилагането на принципа на равно третиране без разлика на расата или етническия произход, Общността трябва, в съответствие с член 3, параграф 2 от Договора за ЕО да се стреми да премахне неравенствата и да насърчава равенството между мъжете и жените, особено поради факта, че жените са често жертви на различни форми на дискриминация.

(15) Оценяването на фактите, от които може да се предположи, че е налице пряка или непряка дискриминация, се извършва от националните съдебни или други компетентни органи в съответствие с правилата на националното законодателство или практика. Такива правила могат да предвиждат, в частност, непряката дискриминация да се установява с всички средства, включително въз основа на статистически данни.

(16) Важно е да се защитят всички физически лица срещу дискриминация, основана на расов признак или етнически произход. Държавите-членки също трябва да осигурят, при необходимост и в съответствие с техните национални традиции и практики, защита на членовете на юридическите лица, когато те са жертва на дискриминация, основана на расов признак или етнически произход.

(17) Забраната за дискриминация не трябва да засяга поддържането или приемането на мерки, които имат за цел предотвратяване или компенсиране на неблагоприятното положение на група лица от определена раса или с определен етнически произход и такива мерки могат да позволят съществуването на организации на лица от определена раса или етнически произход, когато тяхната главна цел е подпомагането на специфичните нужди на тези лица.

(18) При много ограничени обстоятелства разликата в третирането може да бъде оправдана, когато характеристика, свързана с расов признак или етнически произход, представлява основно и определящо професионално изискване, когато целта е законосъобразна и изискването пропорционално. Такива обстоятелства трябва да бъдат включени в информацията, предоставена от държавите-членки на Комисията.

(19) Лица, които са били обект на дискриминация, основана на расов признак или етнически произход, трябва да разполагат с адекватни средства за правна защита. За да се осигури по-ефективно равнище на защита, сдруженията или юридическите лица трябва да са оправомощени да предприемат производства, както държавите-членки определят, от името или в подкрепа на жертва, без да се засягат националните процедурни правила, които се отнасят до представителството и защитата пред съдилищата.

(20) Ефективното прилагане на принципа на равенство изисква адекватна правна защита срещу преследване.

(21) Правилата за тежестта на доказване трябва да бъдат адаптирани, когато е налице *prima facie* случай на дискриминация и за да се приложи ефективно принципът на равно третиране, тежестта на доказване трябва да се премести върху ответника, когато се представят доказателства за такава дискриминация.

(22) Държавите-членки могат да не прилагат правилата за тежестта на доказване към процеси, при които съдът или друг компетентен орган са длъжни да разследват фактите по случая. Така упоменатите процеси са онези, при които не се изисква ищецът да доказва фактите, а съдът или компетентният орган са длъжни да разследват.

(23) Държавите-членки трябва да насърчават диалога между социалните партньори, както и с неправителствените организации, за да се обсъдят различните форми на дискриминация и да се борят с тях.

(24) Защитата срещу дискриминацията, основана на расов признак или етнически произход би се засилила чрез съществуването на един или повече органи във всяка държава-членка с компетенция да анализира засегнатите проблеми, да изучава възможните решения и да осигурява конкретна помощ на жертвите.

(25) Настоящата директива определя минимални изисквания, като дава на държавите-членки възможността да приемат или поддържат по-благоприятни разпоредби. Прилагането на настоящата директива не трябва да служи за оправдаване на всяко влошаване на ситуацията, която вече съществува във всяка държава-членка.

(26) Държавите-членки трябва да предвидят ефективни, пропорционални и разубедителни санкции в случай на нарушение на задълженията по настоящата директива.

(27) Държавите-членки могат да възложат на социалните партньори, по тяхно съвместно искане, прилагането на настоящата директива относно разпоредбите, които попадат в обхвата на колективните трудови договори при условие че държавите-членки предприемат всички необходими стъпки, които ще им позволят да бъдат в състояние да гарантират по всяко време резултатите, наложени от настоящата директива.

(28) В съответствие с принципите на субсидиарност и пропорционалност, прогласени в член 5 от Договора за ЕО, целта на тази директива, а именно осигуряване на общо високо равнище на защита срещу дискриминация във всички държави-членки, не може да бъде достатъчно осъществена от държавите-членки и следователно поради обхвата, и въздействието на предложените мерки, може да бъде по-добре постигната от Общността. Настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на тези цели,

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

ГЛАВА I

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Член 1

Цел

Целта на настоящата директива е да създаде рамка за борба срещу дискриминацията въз основа на расов признак или етнически произход с оглед прилагането в държавите-членки на принципа на равно третиране.

Член 2

Понятие за дискриминация

1. По смисъла на настоящата директива "принципът на равно третиране" означава отсъствие на пряка или непряка дискриминация, основана на расов признак или етнически произход.

2. По смисъла на параграф 1:

а) проява на пряка дискриминация има, когато едно лице е, било е, или би било третирано по-малко благоприятно от друго в сравнима ситуация въз основа на расов признак или етнически произход.

б) проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата от дадена раса или етнически произход в особено неблагоприятно положение в сравнение с други лица, освен ако тази разпоредба, критерий или практика са обективно оправдани от законната си цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими.

3. Тормозът се приема като форма на дискриминация по смисъла на параграф 1, когато нежелано поведение, свързано с раса или етнически произход, се извършва с целта или последицата на уронване на достойнството на личността и създаването на сплашваща, враждебна, срамна, унижителна или обиждаща среда. В този контекст понятието за тормоз може да се определи в съответствие с националното законодателство и практика на държавите-членки.

4. Всеки подтик за дискриминация срещу лица въз основа на расов признак или етнически произход се счита за дискриминация по смисъла на параграф 1.

Член 3

Приложно поле

1. В рамките на правомощията, поверени на Общността, настоящата директива се прилага към всички лица от публичния и частния сектор, включително публичните органи във връзка с:

а) условията за достъп до заетост, работа на свободна практика или упражняване на занятие, включително критериите за подбор и условия за наемане на работа, в които и да е клон на дейност на всички нива на професионалната йерархия, включително повишение;

б) достъп до всички видове и до всички нива на професионална ориентация, професионална квалификация, висше професионално обучение и професионална преквалификация, включително придобиване на практически опит;

в) условия за наемане и условия на труд, включително условията за уволнение и заплащане;

г) членство и участие в организация на работниците или работодателите или друга организация, чиито членове упражняват дадена професия, включително ползите, осигурени от такива организации;

д) социална закрила, включително социално осигуряване и здравеопазване;

е) социални придобивки;

ж) образование;

з) достъп до и доставка на стоки и услуги, които са на разположение на обществеността, включително жилищно настаняване.

2. Настоящата директива не покрива различията в третирането, основани на националност и не накарнява разпоредбите и условията, свързани с влизането и постоянно пребиваване на граждани от трети страни и лица без гражданство на територията на държавите-членки, както и всяко третиране, произтичащо от правния статус на засегнатите граждани от трети страни и лицата без гражданство.

Член 4

Действителни и определящи професионални изисквания

Независимо от член 2, параграфи 1 и 2, държавите-членки могат да предвидят, че разлика в третирането, което се основава на характеристика, свързана с расов признак или етнически произход, не представлява дискриминация, когато поради характера на професионалната дейност или в контекста, в който тя се упражнява, такава характеристика представлява действително и определящо професионално изискване, при условие че целта е законосъобразна и изискването е пропорционално.

Член 5

Позитивно действие

С оглед гарантиране на пълно равенство на практика, принципът за равно третиране няма да попречи на всяка държава-членка да прилага или приема специфични мерки за предотвратяване или компенсиране на неравностойното положение, свързано с расов признак или етнически произход.

Член 6

Минимални изисквания

1. Държавите-членки могат да приемат или поддържат разпоредби, които са по-благоприятни за защитата на принципа на равно третиране от онези, изложени в настоящата директива.

2. Прилагането на настоящата директива при никакви обстоятелства не представлява основание за намаляване на равнището на защита срещу дискриминация, което е вече постигнато от държавите-членки в сферите, обхванати от настоящата директива.

ГЛАВА II

ПРАВНИ СРЕДСТВА ЗА ЗАЩИТА И ПРИВЕЖДАНЕ В ИЗПЪЛНЕНИЕ

Член 7

Защита на права

1. Държавите-членки осигуряват, че юридическите и/или административни процедури, включително, когато те считат за подходящо, и помирителни процедури, за привеждането в изпълнение на задълженията по настоящата директива са достъпни за всички лица, които считат себе си засегнати поради неприлагането спрямо тях на принципа за равно третиране, дори след като връзката, в която е извършена предявената дискриминация е прекъсната.

2. Държавите-членки осигуряват, че асоциациите, организациите и други юридически лица, които имат, в съответствие с критериите, изложени от тяхното национално законодателство, законосъобразен интерес от гарантиране спазването на разпоредбите на настоящата директива могат да участват от името, или в подкрепа на тъжителя, с нейно или негово одобрение, във всяка съдебна и/или административна процедура, съществуваща за привеждането в изпълнение на задълженията по настоящата директива.

3. Параграфи 1 и 2 не засягат националните разпоредби за започване на дела по отношение на принципа на равно третиране.

Член 8

Тежест на доказване

1. Държавите-членки предприемат необходимите мерки в съответствие с техните национални правни системи, за да гарантират, че, когато лицата, които считат себе си засегнати поради неприлагането спрямо тях на принципа на равно третиране, представят пред съда или друга компетентна власт факти, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация, че ответникът следва да докаже, че няма нарушение на принципа на равно третиране.

2. Параграф 1 не възпрепятства приемането от държавите-членки на правила за доказване, които са по-благоприятни за ишците.

3. Параграф 1 не се отнася до наказателни производства.

4. Параграфи 1, 2 и 3 също се прилагат към всички съдебни производства, предприети в съответствие с член 7, параграф 2.

5. Държавите-членки могат да не прилагат параграф 1 към производства, при които съдът или компетентният орган разследват фактите по случая.

Член 9

Преследване

Държавите-членки въвеждат в техните национални правни системи такива мерки, каквито са необходими за защитата на лицата от всяко неблагоприятно третиране или последствие като резултат от жалба или съдебно производство, целящи прилагане на принципа на равно третиране.

Член 10

Разпространение на информация

Държавите-членки поемат грижата съгласуваните с настоящата директива разпоредби, заедно със съответните действащи разпоредби в тази област, да се предоставят на вниманието на заинтересованите лица, чрез всички подходящи средства, навсякъде в териториите им.

Член 11

Социален диалог

1. Държавите-членки, в съответствие с техните национални традиции и практики, вземат подходящи мерки да благоприятстват диалога между социалните партньори с оглед да насърчат равното третиране, включително чрез наблюдаване на практиките на работните места, колективните трудови договори, правилниците и чрез изследване или обмяна на опити и добрите практики.

2. Когато са съвместими с националните им традиции и практики, държавите-членки насърчават социалните партньори, без да се накърнява автономията им, да сключват на подходящо ниво споразумения формулиращи антидискриминационни правила в областите, упоменати в член 3, които попадат в обхвата на колективните трудови договори. Тези споразумения спазват минималните изисквания на настоящата директива и съответните национални мерки по прилагане.

Член 12

Диалог с неправителствени организации

Държавите-членки насърчават диалога със съответните неправителствени организации, които имат, в съответствие с техните национални законодателства и практика, законосъобразен интерес да допринасят в борбата с дискриминацията, основана на расов признак или етнически произход, с оглед насърчаването на принципа на равно третиране.

ГЛАВА III

ОРГАНИ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА РАВНОТО ТРЕТИРАНЕ

Член 13

1. Държавите-членки посочват орган или органи за насърчаване на равното третиране на всички лица без дискриминация, основана на расов признак или етнически произход. Тези органи могат да бъдат част от агенции, натоварени на национално ниво със защитата на правата на човека или на правата на отделните индивиди.

2. Държавите-членки гарантират, че компетенциите на тези органи включват:

- без да накърняват правото на жертвите и асоциациите, организациите и други юридически лица, упоменати в член 7, параграф 2 да предоставят независима помощ на жертвите на дискриминация в поддържане на техните жалби срещу дискриминация,

- провеждане на независими проучвания относно дискриминация,

- публикуване на независими доклади и изготвяне на препоръки по всички въпроси, които се отнасят до такъв вид дискриминация.

ГЛАВА IV

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 14

Съответствие

Държавите-членки взимат необходимите мерки, за да гарантират, че:

- а) ще бъдат премахнати всички закони, подзаконови и административни разпоредби, противоречащи на принципа на равно третиране;
- б) са обявени или могат да бъдат обявени за нищожни или изменени и допълнени разпоредбите, които противоречат на принципа за равно третиране, които са включени в индивидуални или колективни договори или споразумения, вътрешните правилници на предприятията или правилата, уреждащи асоциациите със стопанска цел или с идеална цел, разпоредбите, които регламентират свободните професии и организациите на работниците и на работодателите.

Член 15

Санкции

Държавите-членки определят режима на санкции, приложими при нарушаване на националните разпоредби, приети в съответствие с настоящата директива и приемат всички мерки, необходими за да гарантират тяхното прилагане. Санкциите, които могат да включат изплащане на обезщетение на жертвата, трябва да бъдат ефективни, пропорционални и разубедителни. Държавите-членки съобщават тези разпоредби на Комисията най-късно до 19 юли 2003 г. и всяка последваща поправка, която ги засяга, в същите срокове.

Член 16

Прилагане

Държавите-членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, най-късно до 19 юли 2003 г. или могат да поверят на социалните партньори, по тяхна съвместна молба, прилагането на настоящата директива що се отнася до колективните договори. В такива случаи държавите-членки гарантират, че не по-късно от 19 юли 2003 г. социалните партньори са въвели необходимите мерки чрез споразумение, като от съответните държави-членки се изисква да предприемат всички необходими мерки, които да им позволят по всяко време да бъдат в състояние да гарантират резултатите, наложени от настоящата директива. Те незабавно информират Комисията за това.

Когато държавите-членки приемат тези мерки, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условието и редът на позоваване се определят от държавите-членки.

Член 17

Доклад

1. Държавите-членки съобщават на Комисията, най-късно до 19 юли 2005 г. и след това на всеки пет години цялата информация, необходима на Комисията да изготви доклад до Европейския парламент и Съвета относно прилагането на настоящата директива.
2. Докладът на Комисията взема предвид, когато е подходящо, гледните точки на Европейския център за наблюдение на расизма и ксенофобията, както и гледните точки на социалните партньори и съответните неправителствени организации. В съответствие с принципа за равните възможности на половете, този доклад *inter alia* осигурява оценка на въздействието на взетите мерки при жените и мъжете. В светлината на получената информация, този доклад включва, при необходимост, предложения за редакция и обновяване на настоящата директива.

Член 18

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила в деня на публикуването ѝ в Официален вестник на Европейските общности.

Член 19

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите-членки.

Съставено в Люксембург на 29 юни 2000 година.

За Съвета

Председател

M. Arcanjo

[1] Все още непубликувано в Официален вестник.

[2] Становище, представено на 18.5.2000 г. (все още непубликувано в Официален вестник).

[3] Становище, представено на 12.4.2000 г. (все още непубликувано в Официален вестник).

[4] Становище, представено на 31.5.2000 г. (все още непубликувано в Официален вестник).

[5] ОВ L 185, 24.7.1996 г., стр. 5.